

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Педагогічний факультет

(повна назва факультету)

Кафедра теорії та методики дошкільної та початкової освіти

(повна назва кафедри)

**ВИКОРИСТАННЯ
МЕТОДУ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ
У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОЇ
ГРУПИ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»

Виконала: студентка 4 курсу 11-491 групи

Спеціальності 012 Дошкільна освіта

Спеціалізація: музичне виховання

Освітньо-професійної (наукової)

програми Дошкільна освіта

Овсянікова Катерина Валеріївна

Керівник к.пед.н., доц. Полєвікова О.Б.

Рецензент Лисенко О.М., директорка

Херсонського ЗДО №12

Херсонської міської ради

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи використання методу наочного моделювання у закладі дошкільної освіти	6
1.1. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти	6
1.2. Методи розвитку мовлення дошкільників	9
1.3. Наочне моделювання як ефективний метод розвитку мовлення дітей	12
РОЗДІЛ 2. Методичні основи використання методу наочного моделювання у розвитку мовлення дітей середньої групи ЗДО	16
2.1. Критерії та показники розвитку зв'язного мовлення дітей середнього дошкільного віку в процесі використання методу наочного моделювання	16
2.2. Послідовність навчання розповіді за схемою	20
2.3. Дидактичні ігри з використанням методу наочного моделювання	23
ВИСНОВКИ	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	27
ДОДАТКИ	30
ДОДАТОК А. Характеристика рівнів розвитку зв'язного мовлення дітей середнього дошкільного віку в процесі використання методу наочного моделювання	30
ДОДАТОК Б. Конспект заняття для середньої групи з використанням методу наочного моделювання на тему «Казка Теремок»	31
ДОДАТОК В. Конспект заняття для середньої групи з використанням методу наочного моделювання на тему «Казка Теремок»	36
ДОДАТОК Г. Кодекс академічної доброчесності	41

ВСТУП

Актуальність дослідження. Актуальність дослідження обумовлена завданнями, що містить нова редакція (2021 р.) Базового компонента дошкільної освіти, інших нормативно-правових документів, що стосується дошкільної освіти, охорони дитинства і спрямовані на забезпечення прав дітей.

Важливим періодом в житті людини є дошкільний вік. Одним із найважливіших здобутків дитини дошкільного віку є оволодіння рідною мовою, спілкування і розвиток мовлення.

Розвиток мовлення найтіснішим чином пов'язаний із розвитком свідомості, пізнанням навколишнього світу, розвитком особистості в цілому. Процес розвитку мовлення в дітей завжди протікає під керівництвом дорослого. Від активності дитини в умовах мовленнєвої діяльності, залежить ефективність педагогічного впливу. Найкращого результату можна досягти при великій активності дитини. У дитячому садку вихователь має спонукати дітей до мовленнєвої діяльності, стимулювати мовленнєву активність.

Розвиток мовлення дітей дошкільного віку є однією зі головних проблем сучасної дошкільної лінгводидактики. Мовленнєвий розвиток дитини є важливим засобом адаптації та спілкування дитини з навколишнім середовищем, її соціалізації.

Дослідженням проблеми розвитку мовлення дошкільників займалися такі вчені: А. Богуш, М. Мурашко, Н. Пахомова, М. Львов, О. Горошковська, Т. Размаєва, Л. Виготський, П. Блонський, О. Леонтєва та інші.

Важливе місце в системі розвитку мовлення дошкільників посідає метод наочного моделювання. Ефективність використання методу наочного моделювання під час розвитку мовлення дошкільників

обґрунтовано в дослідженнях С. Архангельського, В. Загвязинського, Л. Кондрашової, Н. Кузьміної, В. Сластьоніна та інших.

Використання наочного моделювання в роботі з дітьми дошкільного віку є актуальним тому, що:

- перш за все, дитина дошкільного віку легко піддається навчанню, але більшість дітей характеризується швидкою стомлюваністю і втратою інтересу до занять. Застосування наочного моделювання сприяє виникненню інтересу і допомагає розв'язати цю проблему;

- по-друге, використання засобів наочності полегшує і прискорює процес запам'ятовування і засвоєння матеріалу, розвиває пам'ять;

- по третє, дитина бачить головне, систематизує здобуті знання завдяки графічній аналогії.

Усе вище зазначене й обумовило вибір теми дипломної роботи «Використання методу наочного моделювання у розвитку мовлення дітей середньої групи закладу дошкільної освіти».

Мета дослідження – здійснити аналіз проблеми використання методу наочного моделювання у розвитку мовлення дітей середньої групи в сучасному просторі дошкільної освіти.

Об'єктом дослідження визначено навчально-мовленнєву діяльність дітей дошкільного віку.

Предмет дослідження – методика використання методу наочного моделювання у розвитку мовлення дітей середньої групи ЗДО.

Завдання дослідження:

1. Визначення сутності і характеристика дефініцій «зв'язне мовлення», «методи розвитку мовлення», «метод наочного моделювання».

2. Схарактеризувати критерії та показники розвитку зв'язного мовлення дітей середнього дошкільного віку в процесі використання методу наочного моделювання

3. Виявити методичні основи проблеми використання методу наочного моделювання у розвитку мовлення дітей середньої групи ЗДО.

4. Скласти конспект заняття для середньої групи з використанням методу наочного моделювання та дібрати зразки схем.

Методи дослідження: системний аналіз філософії, психологічної, педагогічної, методичної, лінгвістичної, лінгводидактичної, навчально-методичної літератури з проблеми розвитку мовлення дітей дошкільного віку за допомогою методу наочного моделювання для визначення об'єкта, предмета, та виконання завдань дослідження.

Апробація результатів дипломної роботи. Теоретико-методичні аспекти дипломної роботи висвітлено на двох усеукраїнських (м.Кривий Ріг та м. Ніжин) та VI міжнародній (м.Бостон, США) науково-практичних конференціях у двох одноосібних публікаціях та одній – у співавторстві.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1. Мовленнєвий компонент дошкільної освіти

Дотримуючись логіки нашого дослідження, перед з'ясуванням сутності мовленнєвого розвитку дошкільника нам необхідно виявити специфіку розвитку дітей середньої групи, оскільки саме ця категорія здобувачів дошкільної освіти є безпосереднім суб'єктом наших наукових розвідок у галузі дошкільної лінгводидактики.

Насамперед варто зазначити, що це – період інтенсивного розвитку та росту дитячого організму. На даному етапі суттєво змінюється характер дитини, активно удосконалюються пізнавальні та комунікативні здібності. Фізичні можливості дитини значно зростають: покращується координація, рухи стають все більш впевненими. При цьому зберігається постійна необхідність рухатись. Активно розвивається моторика [2, с.234].

Швидко розвиваються психічні процеси: пам'ять, увага, сприйняття та інші. Типом мислення, характерним для дитини зараз, є наочно – образне. Це означає, що діє дитини носять практичний характер. Значно збільшується об'єм пам'яті. Підвищується мимовільність та стійкість уваги. Ігрова діяльність залишається основною для дитини, однак вона суттєво ускладнюється.

Відбувається активний розвиток мовленнєвих здібностей. Значно покращується звуковимова, активно зростає словниковий запас. Дитина вже здатна охарактеризувати той чи інший предмет, свої емоції, переказати невеликий художній твір, відповісти на питання дорослого. Оволодівають граматичною будовою мови: вчаться будувати складні

речення. Розвивається зв'язне мовлення. Спостерігається підвищена потреба в визнанні та повазі однолітків. Спілкування, як правило, тісно пов'язано з іншими видами діяльності. У групі дітей починають виникати конкуренція та перші лідери [11, с.97].

Проблема зв'язного мовлення досліджувалась у різних галузях науки. З'ясуємо перш за все сутність поняття «зв'язне мовлення». Повернімось до джерел словника, які трактують зв'язне мовлення як «побудова висловлювання, логічне його подання, оскільки зв'язне мовлення використовує набагато більшу кількість речень, особливо складних одиниць»; «відрізки мовлення, яким притаманна значна протяжність і розчленованість на більш чи менш завершені (самостійні) частини». Лінгвісти та лінгводидакти досліджують мовлення з двох сторін: а) як хід вираження власної думки б) як мовленнєвий продукт. Вчені (Л. Лосєва І. Гальперін та ін.) тлумачать зв'язне мовлення як фрагмент, який має тривалість у часі, ділиться на більш чи менш закінчені частини і містить цілісну ідею.[5, с.32].

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні орієнтується вихователів та педагогів на цілісний підхід до особистості, тобто головною фігурою освітнього процесу є дитина. Зміст Базового компонента дошкільної освіти щодо мовленнєвого розвитку дітей презентовано освітнім напрямом "Мовлення дитини", де охарактеризовані кінцеві результати з формування комунікативної і мовленнєвої компетенції дошкільників. Перш за все увага звернена на комунікативні здібності дитини, які характеризуються як поєднання мовних і немовних засобів для спілкування в певних соціально-побутових ситуаціях. Для комунікативної компетенції характерна сформованість кожного виду мовленнєвої компетенції. Також у Базовому компоненті дошкільної освіти визначено завдання з розвитку фонетичної, граматичної, лексичної і мовленнєвої компетенції [1,с.5].

Освітній напрям "Мовлення дитини" складається з таких компонентів:

1. Звукова культура мовлення, до складу якої входить фонетична компетенція, де зазначено такі вміння здобувачів дошкільної освіти: використовує мовні засоби виразності; складає із звуків слова, виділяє послідовність звуків у слові та інше.

2. Словникова робота з лексичною компетенцією: дитина має збалансований запас слів із різних освітніх ліній; здійснює добір найбільш вдалих слів відповідно до мовленнєвої ситуації.

3. Граматична правильність мовлення, до складу якої входить граматична компетенція: відбувається активне вживання всіх частини мови; практичне засвоєння всіх граматичних категорій; вживання граматичних форм рідної мови згідно із правилами граматики.

4. Зв'язне мовлення: дитина вільно, невимушено вступає в розмову з іншими дітьми; відповідає на запитання за змістом ілюстрації тощо.

5. Діалогічне мовлення як складова діалогічної компетенції: дитина вільно може ініціювати і підтримати розпочату розмову в спілкуванні, може відповісти на запитання співрозмовника і звернутися із запитанням у відповідь.

6. Монологічне мовлення як складова монологічної компетенції: може скласти різні види розповідей; імпровізує, розмірковує про предмети, явища, події; доходить до елементарних узагальнень, висновків.

Мовленнєва компетентність передбачає сформованість граматичної, лексичної, фонетичної, діалогічної та монологічної компетенції.

Проаналізувавши освітній напрям «Мовлення дитини», ми дійшли висновків, що цей напрям передбачає засвоєння дитиною культури мовлення та спілкування, основні правила використання рідної мови у різних ситуаціях.

Рідна мова як засіб пізнання і спосіб специфічного людського спілкування є найвагомим досягненням дошкільного дитинства.

Мовленнєве виховання забезпечує духовно – емоційний розвиток дитини завдяки зв'язку із національним вихованням. Мовленнєва діяльність дошкільників складається із говоріння та слухання, під час якого формується мовленнєві вміння і навички. [1]

Базовий компонент спрямовує зусилля педагогів не тільки на розв'язання певних завдань мовленнєвого розвитку дошкільників, а й на застосування цілісного підходу до формування мовно-мовленнєвої компетенції як одного з головних критеріїв і водночас вагової умови становлення й розвитку мовленнєвої особистості дошкільника [1, с .12].

Таким чином, значна кількість лінгводидактичних досліджень, доводить доцільність, можливість та необхідність мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти.

У наступному параграфі ми розглянемо, за допомогою яких методів варто здійснювати цей процес.

1.2. Методи розвитку мовлення дошкільників

Оскільки організація мовленнєвих занять зазнає суттєвих змін із застосуванням нових підходів, це, у свою чергу, сприяє оновленню методів і засобів розвитку мовлення і навчання дітей мови.

Накопичені протягом тривалої історії розвитку дошкільної освіти методи навчання здобувачів дошкільної освіти рідної мови та розвитку їх мовлення не втрачають свого значення та актуальності. Змінилися не самі методи, а характер їх використання [16, с .35].

Методами розвитку мовлення вважають взаємну діяльності вихователя і дітей, яка спрямована на вирішення основних завдань розвитку мови.

Класифікують методи за різними ознаками:

- за характером керівництва (роз'яснювально-ілюстровані, репродуктивні, проблемні, частково-пошукові, дослідницькі);
- за джерелами знань бувають (наочними, словесними, практичними);
- за типом діяльності (практичні, практично-теоретичні, теоретичні).

Наочність відіграє важливу роль у розвитку мовлення дітей: дослідженні, розгляданні предметів, картин, ігри з дидактичною наочністю [16, с.402].

Словесні методи – розповідь, читання творів, заучування віршів, дитяча розповідь. Вони дають здатність розвинути та зрозуміти значення мови. Розповідь вихователя є ефективним і доступним методом для дітей. Мета даного методу - сформувані яскраві і точні уявлення про певні явища чи події.

Розповіді дітей – це спосіб розвитку глибших знань та мовних навичок. У навчанні використовуються різні розповіді: розповідь про природу, опис, розповідь на основі власного досвіду творчі розповіді.

Читання художніх творів – допомагає розширити і збагатити знання дітей, сформувані здібності до сприймання і розуміння художньої літератури [23, с.55].

До словесних методів належить також бесіда (вступна, супроводжуюча, заключна).

Практичні методи, основною метою є навчити дітей використовувати отримані знання, допомогти в набутті й удосконаленні мовленнєвих вмінь і навичок. Практичні методи складаються з словесно дидактичних вправ, ігрових методів та елементарних дослідів й моделювання.

Вправи – це систематичне повторення певних дій.

У дитячих садках зазвичай практичні методи мають ігровий характер. Сюди входять наочні та дидактичні ігри. Одним з практичних

методів є наочні ігри-заняття естетичного характеру, що були розроблені С. Петеріною. Вихователь відіграє провідну роль: визначає зміст завдань, черговість практичних та ігрових дій, застосовує зразки завдань та допомагає у виконанні [5, с.64].

Одним із різновидів ігрового методу є авто дидактична гра, де якій дії дітей регулюються ігровими правилами та завданнями.

За допомогою гри-драматизації та інсценування можна проводити роботу зі знайомим літературним текстом [5, с.129].

Прийом – є складовою частиною методу. Метод складається з кількох прийомів. Прийоми поділяють на словесні, наочні та ігрові.

Найважливішими прийомами є словесні прийоми, вказівка, мовленнєвий зразок, запитання, пояснення та оцінювання дитячого мовлення.

Мовленнєвий зразок – мовленнєва діяльність вихователя, яку повинні наслідувати діти.

Запитання – звертання, що вимагає відповіді.

Пояснення широко використовується у процесі спостережень, щоб допомогти дітям зрозуміти окремі сторони.

Підводячи підсумок, можна сказати, що ці методи є різноманітними і дієвими, але більш ефективними вони будуть, якщо їх використовувати в комплексі, тоді вони зможуть дати більш позитивний та ефективний результат у формуванні мовлення дітей дошкільного віку.

Розуміння дослідницьких завдань спонукає до виявлення сутності терміну «наочне моделювання», що і буде розкрито в наступному параграфі випускної роботи.

1.3. Наочне моделювання як ефективний метод розвитку мовлення дітей

Використання наочності має важливу роль у загальній системі освітніх засобів розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти. За

допомогою наочності педагог може перетворити мовленнєву діяльність дітей у цікавий вид діяльності для дітей. Так, Л. А. Венгер виявив, що серед засобів мислення дошкільників ефективними є наочні моделі, що містять відображення структури об'єктів. Методи наочного моделювання один із найефективніших способів розвитку пізнавальних та мовних навичок у дітей, оскільки мислення дітей вирізняється предметною образністю та наочною конкретністю [10]

Наочне моделювання – це метод, що відтворює істотні властивості досліджуваного об'єкта за допомогою схем, рисунків, моделей.

Даний метод допомагає дошкільнику уявити абстрактні поняття (речення, звук, слово, текст), навчитися працювати з ними. Це є важливим для дітей дошкільного віку, адже розумові завдання вони вирішують, віддаючи перевагу зовнішнім чинникам, де краще вербального засвоюється наочний матеріал [18].

На практиці підтверджено, що доступною для здобувачів дошкільної освіти формою на позначення і виділення відносин є саме наочні моделі.

У дошкільній педагогіці розробили моделі, що навчають дітей звуковому аналізу слів (Л.Журова), конструюванню (Л. Парамонова), формуванню природознавчих знань (Н.Ветрова, Е.Терентьева), уявленням про професії та заняття дорослих (Н. Крилова, В. Логінова) та ін. Основним призначення моделей є допомогти дитині полегшити її пізнавальний процес, відкрити доступ до якостей, властивостей речей, тих зв'язків, які не сприймаються безпосередньо. Наукові праці К. Крутій розкривають особливості використання моделей і схем, що формують граматичні правильності мовлення, засвоєння дітьми службових частин мови, збагачення словникового запасу [23,с .318]. У ролі замітника (моделі) можуть виступати предмети, предметні зображення, силует, контури предметів, піктограми, геометричні фігури,

кольорові плями і ін. Основним моментом модельного методу є принцип заміщення: дитина замінює реальний об'єкт іншим об'єктом, його зображенням та деяким символом. Основним значенням моделей є - полегшити дитині відтворити те, що вона бачить довкола себе, бачить та уявляє. Моделі можуть бути динамічними, статистичними, точними та умовними.

Безперервність та аналіз, дослідження та експерименти, навчання, класифікація, загальні вимірювання, аналіз, ілюстрації, маркування тощо. Все це є головним призначенням – заміни в процесі збору інформації. В оволодінні моделюванням виокремлюють декілька напрямків, які схарактеризуємо нижче.

У першому напрямку значну увагу приділяють розширенню варіантів моделювання де, спочатку моделюються доступні здобувачам дошкільної освіти просторові відносини, а потім є змога перейти до моделей, що відображують складні для сприймання відносини: логічні, математичні, тимчасові [17, с .8-11].

Метою другого напрямку є зміна ступенів абстрактності та узагальненості відносин у моделях. Діти, які засвоїли моделювання конкретної одиничної ситуації, поступово будують моделі узагальненого характеру які є відображенням суттєвих рис ситуацій та об'єктів.

Метою третього напрямку є зміна самої наочної моделі, з якою працюють діти [8,с .21].

Від моделей, що зберігають зовнішню схожість із модельованим об'єктом, дошкільник починає працювати з моделями, які є умовно символічними зображеннями. Можна запропонувати дітям застосувати різні замітники, такі як малюнки або схеми, для покращення мовлення.

Наочні моделі дають змогу активізувати в словникові слова дієслова, що утворюються від дієслів, які позначають самостійні дії дитини, а також від префіксованих дієслів, звуконаслідувальних слів тощо. Одним із видів зв'язного монологічного мовлення є переказ.

Навчаючи переказу потрібно розпочинати із розповідання знайомих коротких казок або їх уривків [7,с.36]. Щоб навчити дитину послідовно переказувати сюжети казок потрібно використовувати наочні моделі казок:

- ілюстровані епізоди казок;
- силуетні зображення героїв казки;

Метод наочного моделювання є актуальним в освітньому процесі ЗДО. Це обґрунтовано тим, що:

- перш за все, дитина дошкільного віку дуже пластична і легко навчається, але діти швидко стомлюються і втрачаються інтерес до заняття;
- по друге, застосовуючи графічну аналогію, діти вчаться бачити головне, систематизувати отримані знання.

Використання методу наочного моделювання в навчанні дітей дошкільного віку мовленню:

- дозволяє з'ясувати зв'язок предмета та явища, послідовність подій, робити їх доступними для дітей;
- утворення цілісного уявлення про об'єкти навколишнього світу;
- ілюструє процес навчання монологічного мовлення [10].

Враховуючи дослідження педагогів, психологів щодо застосування методу наочного моделювання в роботі з дошкільниками, можна зробити висновок, що застосування методу наочного моделювання є ефективним методом навчання, який забезпечує взаємозв'язок розумового і мовленнєвого розвитку здобувачів дошкільної освіти.

Таким чином важливість використання моделювання обумовлюється психолого-педагогічним аспектом своєї діяльності, направленої на пізнання дійсності, а також його практичним значенням, оскільки це – загальний метод наукового пізнання.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ У РОЗВИТКУ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ ЗДО

2.1. Критерії та показники розвитку зв'язного мовлення дітей середнього дошкільного віку в процесі використання методу наочного моделювання

Спочатку розглянемо поняття «критерій». Згідно з лексичними джерелами, критерії (від лат. *critērium* - здатність розрізняти, оцінювати, вимірювати, переклад. з грец. *χρίνω* — розділяю, розрізняю) визначається як мірило, оцінка, тест для ідентифікації або визначення особи, предмета або явища, загальні властивості, засновані на оцінці всіх якостей. [13,с .59].

Критеріями є конкретний ступінь, необхідна умова, щабель, правило, що інтегрує метод розрахунку, теоретичну модель розподілу та правило для визначення ймовірності гіпотези. Вони використовуються для перевірки напрямів досліджень: відношення вибірки, точність (або відсутність арифметичних відмінностей у вибірці, нерівність, взаємозв'язок між характеристиками).

Під критеріями розуміють ознаки, міру оцінювання досліджуваних явищ, тих змін, які відбуваються в розвитку окремої складової або всієї особистості в результаті експериментального навчання та удосконалення дидактичних навичок, що мають відношення до гіпотези або не узгоджуються з експериментом.

Показники – це ознаки, що дозволяють визначити найважливіші аспекти педагогічної діяльності та дати їм точну оцінку. Вони є процедурними, що розкривають зовнішні аспекти (дії, навички)

освітнього процесу та внутрішні характеристики (мотивація, оцінка, результати діяльності) [6, с .75].

Насамперед нами було визначено критерії і показники рівня розвитку зв'язного мовлення, побудови розповідей дітьми середнього дошкільного віку під час використання методу наочного моделювання.

Це: 1) пізнавальний критерій – діти розуміють ілюстрації; сприймають різні види ілюстрацій; 2) мовленнєво-репродуктивний критерій із показниками – повне відтворення змісту ілюстрації; наявність у розповідях образних виразів і художньої виразності загалом усього змісту художнього тексту; 3) мовленнєво-креативний критерій - унаочнення тексту ілюстраціями; розповідь та малювання за власними малюнками [17].

Пізнавальний критерій

Показник: обізнаність із творами за допомогою моделей

Завдання 1. Допомога Дідусю-оповідачу

Мета: з'ясувати обізнаність дітей із творами за допомогою моделей.

Матеріал: конверт, лист.

Процедура виконання. Вихователька повідомляє дітям, що до них прийшов лист від дідуся-оповідача (показує конверт). – Діти, а як ви вважаєте, чому його так звати?

Завдання 2. З якого твору модель?

Мета: з'ясувати знання дітьми програмних художніх творів, уміння впізнавати і передавати знайомий зміст твору адекватно моделям.

Матеріал: моделі до казок “Лисичка-сестричка і вовк-панібрат” (з опорою на ілюстрації худ. Харук О.), “Ріпка” (з опорою на ілюстрації худ. Мельниченко В.), “Кривенька качечка” (з опорою на ілюстрації худ. Коваль О.), “Пан Коцький” (з опорою на ілюстрації худ. Чміленко О., Анікін В., Лавро К.).

Показник: розуміння дітьми наочних моделей

Завдання 1. Добери наочну схему до прослуханого тексту.

Мета: з'ясувати вміння дітей співвідносити зміст художнього твору з наочною схемою.

Матеріал: наочні моделі до казок: "Ріпка" – з опорою на ілюстрації худ. К.Лавро (на схемі зображено діда і бабу, які тягнуть ріпку).

Показник: сприймання різних видів наочних моделей

Завдання 1. Дидактична гра "Виставка-ярмарок"

Мета: з'ясувати вміння дітей сприймати різні види наочних моделей.

Матеріал: наочні моделі різних видів (лінійні, світлотіньові, умовні, на всю сторінку, картинкові).

Процедура виконання: в ігровій кімнаті на столах розміщені різні види моделей. Дитині читають текст, а потім пропонують уважно розглянути наочні моделі й виконати відповідні дії: підійти до кожного столу й обрати ті, які відповідають тексту. Пояснити, чому було обрані саме ці наочні моделі.

Мовленнєво-репродуктивний критерій з усіма його показниками (повне відтворення змісту тексту за наочною моделлю; присутність у розповіді художніх висловлювань).

Дошкільникам пропонуються чотири різновиди завдань, за результатами виконання яких і визначаються означені вище показники. Кожне завдання об'єднується одним предметом розповіді – одним видом наочних моделей. Такими були: предметно-схематичні, графічні та предметні моделі, подані в додатках Б,В.

Завдання 1. Опиши предмет за схемою

Мета: з'ясувати рівень сформованості навичок опису за допомогою зображеного на наочній моделі.

Матеріал: іграшковий Незнайко, наочні моделі до вірша І.Семененка "Ходить білочка по лісу".

Завдання 2. Розкажи казку

Мета: з'ясувати рівень сформованості у дітей навичок розповідання за наочними моделями.

Матеріал: Дідусь-оповідач, книжки-картинки до казок “Рукавичка” і “Іжак та заєць” і вірша “Дятел”.

Вид моделей – предметно-схематичні.

Мовленнєво-креативний критерій

Показник: самостійність розповіді

Дитині пропонувалося розглянути декілька наочних моделей до українських народних казок “Кривенька качечка”, “Кіт і лисиця” (з ілюстраціями худ. Т.Сазонової і Ю.Притокова), правильно, послідовно їх розкласти і скласти за ними розповідь.

Показник: творча імпровізація тексту за наочними моделями

Дитині пропонувалося розглянути наочні моделі до української народної казки “Лисиця та журавель” і скласти свою розповідь: 1) замінити героїв казки; 2) змінити персонажів казки, сюжет.

Показник: малювання і розповіді за власними моделями

Дитині розповідали українську народну казку “Кирило Кожум'яка” (казка пропонувалася вперше) і давали відповідні завдання: намалювати свою модель на розкладених на столі аркушах паперу, а потім за схемою переповісти її. Відзначимо, що малюють діти на занятті, а розповідають індивідуально в окремій кімнаті.

У процесі діагностики враховують, що у використанні моделей задіяні такі процеси як здатність до порівняння, аналізу, узагальнення, абстрагування у пізнанні предмета від несуттєвих ознак.

Засвоєння моделей суміжне з активними дослідницькими діями. Важливою є здатність здобувача дошкільної освіти замінювати умовними символами, знаками певні об'єкти, героїв творів (літературних чи власних).

Відповідно до описаних критеріїв дітей середнього дошкільного віку розподіляють за чотирма рівнями сформованості зазначеної якості: низький, середній, достатній та високий, характеристики яких детально описані в додатку А

2.2. Послідовність навчання розповіді за схемою

Основні кроки у розвитку пізнавальних навичок – це постійний перехід від зовнішніх дій до розумової діяльності. Основна ідея полягає у формуванні діалогової компетентності дошкільників шляхом активного використання модельного методу. Діалогова компетентність – це розуміння відповідного тексту, здатність відповідати на запитання та ставити запитання, підтримувати та розпочинати бесіду, вести діалог, складати різні типи розповідей.

Усі моделі умовно поділяються на групи:

- такі, що дають повний опис тексту;
- узагальнювальні (класифікаційні);
- такі, що допомагають скласти творчі розповіді.
- мнемічні (за допомогою яких заучують вірші).

Розглядаючи картини, предмети, зображені на моделях, дошкільнята ідентифікують предмети, дають їм характеристику, описують ту діяльність, що супроводжує їх [7,с .76].

В освітній практиці ЗДО використовують такі схеми – моделі:

Описання іграшки:

1. Її колір (жовтий, червоний, синій).
2. Якої форми (на яку геометричну фігуру схожі).
3. Величина та розмір
4. З якого матеріалу виготовлено (дерево, пластмаса).
5. З яких частин складається

Діяльність з іграшками.

Спершу виберіть іграшки, які описують усі пункти в схемі (коробки, піраміда, ...), потім іграшки, які не описують весь алгоритм (м'ячі, ляльки, кубики, заєць тощо).

Опис одягу:

1. Кольорова гамма.
2. Матеріал (бавовна, шовк, фліз)
3. Частина одягу (шлейф, кишень, рукав...)
4. Сезонний одяг (хмари, квіти, зелений...)
5. Для якого віку? (символ для дітей та дорослої людини)

Опис посуду:

1. Кольорова гамма .
2. Форма.
3. Розмір (маленький та великий глечик)
4. Матеріал (силікон, дерево, пластик...)
5. Частина з яких складається посуд (каструля: ручки, кришка,...)

Дія з посудом (рука)

Опис фруктів чи овочів

1. Їх колір (кольоровий перелив)
2. Форма (на яку геометричну фігуру схожі)
3. Розмір
4. Смакові відчуття (полуниця та редис). За смаком дуже контрастні

продукти

5. Де ростуть (кущ, у (на) ґрунті)

Використання схем у композиції описових розповідей спрощують дітям оволодіння зв'язним мовленням. Крім того, завдяки візуальному оформленню, ці розповіді є чіткими, загальними та такими, що мають певну послідовність. Моделі можна використовувати і для порівняльних описових розповідей.

Схеми можуть бути широко використані у повсякденному житті. Також умовні позначення в календарі природи, графічне зображення

дидактичних ігор, фізкультхвилинок. Рекомендується також використовувати схеми в творчих розповідях.

Як поліпшити якість читання та скоротити час на вивчення на пам'ять віршів? Кожен рядок або пара вірша має бути зашифрована звичайними схематичними символами, а малюнок мусить бути розміщений на видному місці.

Така вимога є необов'язковою, але, дбаючи про інтереси дітей та їх рівень розвитку наочно-образного мислення, варто її дотримуватися.

Мнемонічні схеми посідають значну роль у диференційованому навчанні. Діти з низьким і середнім рівнем розвитку пам'яті мимоволі вивчають вірші, звертаючи увагу на «визначення» у повсякденному житті. Для дітей з високим та достатнім рівнем розвитку схема є інструментом самоконтролю та самооцінки [3].

Використовуючи творчі навички, етап формування думок, процесів мислення дозволяє виконувати завдання, пов'язані з реакцією, дітям із високим рівнем розвитку, які мають змогу створювати власні зразкові моделі. Спочатку вони практикуються у вправі «Познач відповідним символом», потім – у простій головоломці, далі – у вірші, оповіданні. Такі види роботи забезпечують співпрацю між усіма дітьми. Діти з високим рівнем розвитку пояснюють назви вже знайомої їм загадки, головоломки, діти з середнім та низьким рівнями відгадують їх.. Це допомагає будувати дружні взаємини, розвивати у дітей адекватну самооцінку, і нарешті, що не менш важливо, готувати дітей до школи [11,с .81].

Висновки науковців та практиків підтверджують, що використання схематичних моделей є одним із найефективних способів розвитку мовлення, словесно-логічного мислення та пам'яті у здобувачів дошкільної освіти.

Цей підхід повністю інтегрує модель особистісного навчання з урахуванням індивідуальних особливостей дитини, що допомагає

вихователю сформувати найкращі можливі стосунки з дітьми – формувати почуття довіри та розкнутості. Схеми-моделі можна використовувати не лише на мовленнєвих заняттях, а також в різних видах діяльності: ігровій, формуванні логіко-математичної компетенції, зображувальній тощо.

Зразки схем подано в додатку В.

2.3. Дидактичні ігри з використанням методу наочного моделювання

Провідною діяльністю дітей дошкільного віку є гра. Завдяки їй діти отримують нові знання, відбувається удосконалення практичних навичок, реалізується значний потенціал для розвитку довільності психічних процесів малюка. Гра дозволяє дитині активно пізнавати навколишній світ та адаптуватися до умов соціуму [12, с .23].

Дидактичні ігри слід використовувати у навчанні математики, мовлення, пізнання дітьми навколишнього середовища та для розвитку сенсорної сфери, сенсорної культури дітей дошкільного віку. Під час дидактичних ігор вихователь надає дітям певну ігрову ситуацію, використовує різні прийоми та компоненти ігор: загадки, запитання, пояснення, інструкції тощо [12, с .21].

Таким чином, дидактична гра не тільки передає дитині унікальну інформацію, а й створює унікальне сприйняття навколишнього середовища, а також дозволяє дитині дошкільного віку грати, спілкуватися, приймати власні рішення. У грі дошкільник навчається, примножує свої дії, виконуючи конкретне ігрове завдання.

Розглянемо декілька дидактичних ігор із методом наочного моделювання.

Дидактична гра «З яких казок герої?»

Програмовий зміст: навчити дітей впізнавати казкових героїв за малюнками, називати їх; розвивати спостережливість, увагу, уяву, пам'ять, мовлення; виховувати любов до казок.

Дидактична гра «Здогадайся, яка казка»

зображена?»

Роблячи висновок, можна сказати, що дидактичні ігри з використанням методу наочного моделювання мають велике значення для розвитку мовлення і мислення дітей; вони активізують, збагачують їхній словниковий запас, покращують фонематичний слух, прищеплюють інтерес і любов до мови [14,с.40].

ВИСНОВКИ

Дипломна робота містить аналіз проблеми мовленнєвого розвитку дошкільників за допомогою методу наочного моделювання.

Реалізувавши наше **перше завдання**, ми з'ясували сутність та характеристику основних дефініцій.

Ми дійшли висновку, що найвищим досягненням у мовленні дошкільників є рівень оволодіння зв'язним мовленням. Лінгводидакти та лінгвісти вивчають зв'язне мовлення у двох аспектах: а) як перебіг породження зв'язного висловлювання та б) як результат мовлення (дискурс, текст). Дослідники (Л. Лосєва, І. Гальперін та ін.) тлумачать зв'язне мовлення як тривалий у часі відрізок, що має декілька закінчених частин, у яких міститься завершена думка.

Метод розвитку мовлення – це дидактичний спосіб для вихователя та дітей розв'язати численні мовленнєві завдання.

Наочне моделювання – це метод, що відтворює істотні властивості досліджуваного об'єкта за допомогою схем, рисунків, моделей.

Метод наочного моделювання сприяє формуванню візуальних уявлень дитини стосовно таких абстрактних понять як слово, звук, текст, речення, і дозволяє вчитися працювати із ними.

Виконуючи друге завдання дипломної роботи, ми схарактеризували критерії та показники розвитку мовлення дітей середнього дошкільного віку в процесі використання методу наочного моделювання. Нами було схарактеризовано такі критерії і показники здатності складання розповідей за моделями: 1) пізнавальний критерії із показниками: знання ілюстрацій, розуміння різних ілюстрацій; 2) критерій мовленнєво-репродуктивний із показниками: відповідність

розповіді моделі до художнього тексту; риторичні вислови та інструменти художньої виразності, що відповідають змісту художнього тексту; 3) мовленнєво-креативний критерій із показниками: самостійність розповіді, творче вдосконалення тексту на основі моделей, малюнків та розповіді на основі самих малюнків.

Друга частина дослідження розкриває методичні основи розвитку мовлення здобувачів дошкільної освіти за допомогою методу «наочного моделювання» **(реалізовано третє завдання)**.

У параграфах 2.2, 2.3. представлено схеми – моделі: «Опис одягу», «Пори року», схема складання розповідей з власного досвіду на тему «Прогулянка в парку». Також представлені дидактичні ігри «З яких казок герої?» та «Здогадайся, яка казка зображена?». Ці положення ілюстровані відповідними цитатами, фрагментом заняття та матеріалами з додатків.

У додатку **Б** нами дібрано приклади використання методу «наочного моделювання» на мовленнєвих заняттях у ЗДО, складено конспект заняття для середньої групи на тему «Казка «Теремок» **(виконано четверте завдання)**.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні *Дошкільне виховання*. 2012. –№ 7. С. 4-19.
2. Богуш А. , Гавриш Н. Дошкільна лінгводидактика : Теорія і методика навчання дітей рідної мови в дошкільних закладах Видавничий Дім «Слово», 2011. 704 с.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Мовленнєва робота з дошкільниками: шляхи оптимізації [Текст] / А.М.Богуш, Н.В.Гавриш // Вихователь-методист дошкільного закладу. – 2013. - № 3. – С. 4-12.
4. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Розвиток мовлення дітей: навч. метод. комплект: посіб. та предметні картинки А. К.: Генеза, 2013. 160 с.
5. Богуш А. Методика організації художньо-мовленнєвої діяльності дітей у дошкільних навчальних закладах : Видавничий дім «Слово», 2010. 304 с.
6. Богуш А.М. Перші кроки грамоти: передшкільний вік : навч. посіб. Слово, 2013. 424 с.
7. Ємець А.А., Коваленко О.М. Навчаємо дітей переказувати : Основа, 2013. 111 с.
8. Зайченко Н. Картина запрошує до розмови. Використання методу багатоканальної діяльності в роботі з дітьми Н. Зайченко *Дошкільне виховання*. 2017. № 7. С. 20-22.
9. Калмикова О.Л. Формування у дітей старшого дошкільного віку мовленнєвої діяльності : навч.-метод.посіб.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 384 с.
10. Каплуновська О. Коли, чому та як навчати грамоти дошкільнят *Дошкільне виховання*. 2016. № 10. С. 8-11.
11. Кахаєва Є. Л., Кузнецова Л. О. Мовленнєвий розвиток старших дошкільників: Вид. група «Основа», 2014. 143 с.

12. Коляда О. Формуємо граматичну компетенцію у грі Палітра педагога. 2016. № 5. С. 20-24.

13. Кондратенко Р.В. Діагностичний супровід виховання старших дошкільників : навч.-метод. посіб.за заг.ред. В.Ф.Олійник. Кривий Ріг : КП, 2015. 224 с.

14. Коршенко Н. Запам'ятовуємо сюжет казки-зв'язки за допомогою мнемо таблиць. *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2016. № 4. С. 39-44.

15. Овсянікова К.В. Використання мнемотехніки у розвитку мовлення дітей дошкільного віку. Сучасне докілья: актуальні проблеми, досвід, перспективи розвитку: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, магістрів та молодших науковців, (м. Ніжин, Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, 23 жовтня 2020р)./ Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2020. С. 242-246.

16. Овсянікова К.В. Методи і прийоми розвитку мовлення дошкільників. Дошкільна освіта: проблеми, пошуки, інновації : Матеріали II Всеукр.наук.-практ. конф., За заг.ред.Ковшар О.В., Суятинової К.Є. Кривий Ріг : КДПУ, 2019. С. 402-407.

17. Омеляненко А. Розповіді-роздуми за моделями *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 3. С. 8-11.

18. Полєвікова О.Б., Овсянікова К.В. Обґрунтування ефективності використання методу наочного моделювання в мовленнєвому розвитку дошкільника The 6th International scientificandpractical conference “Fundamental and applie dresearch in the modern world” (January 20-22, 2021) VoSciencePublisher, Boston, USA. 2021. P. 709-714.

19. Полєвікова О.Б. Аналіз методичних підходів до мовної освіти дітей у контексті словоцентризму. Херсон, 2017. Вип. 75. С.141-146.

20. Полєвікова О.Б., Жилкіна Є.О. Ейдетика як засіб розвитку операцій граматичного структурування у дошкільників The 7th

International scientific and practical conference “Scientific achievement of modern society” (March 4-6, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom. 2020. – P. 747 - 754.

21. Полєвікова О.Б., Квакуша В.М. Інтелектуальні карти як ефективний засіб розвитку словника дітей дошкільного віку The 1st International scientific and practical conference “Eurasian scientific congress” (January 27-28, 2020) Barca Academy Publishing, Barcelona, Spain. 2020. – P.427-431.

22. Полєвікова О.Б., Шурда Ж.І. Мовленнєва особистість у лінгводидактичному просторі дошкільця “Science and society” (June 7, 2019) Accent Graphics Communications & Publishing, Hamilton, Canada. 2019. – P.77-87.

23. Трифонова О.С. Формування мовленнєвої особистості дітей: Одеса : Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2012. – 467 с.

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А
ХАРАКТЕРИСТИКА РІВНІВ РОЗВИТКУ ЗВ'ЯЗНОГО
МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СЕРЕДНЬОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
В ПРОЦЕСІ ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДУ
НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ

Рівні розвитку мовлення дітей у процесі використання методу наочного моделювання: високий, достатній, середній і низький.

Високий: дитина обізнана із усіма типами моделей, знає різні способи заміщення об'єктів, персонажів, героїв; правильно сприймає всі види наочних моделей (предметні, предметно-схематичні, схематичні); розуміє головну ідею, послідовність подій, зображених на наочній схемі; відтворює її основний зміст; самостійно і правильно добирає назву до зображеного; визначає настрій персонажів; називає всі об'єкти чи предмети, що зображені на наочній схемі.

Достатній: дитина обізнана з типами моделей (4-5), знає способи (2-3) заміщення об'єктів, персонажів, героїв; правильно сприймає всі види наочних моделей; розуміє головну ідею, послідовність зображених подій; впізнає окремі предмети, що складають сюжет; відтворює основний зміст, подекуди звертаючись за допомогою вихователя; правильно добирає назву до змісту; визначає настрій героїв.

Середній: дитина знає 1-2 типи наочних моделей, називає способи (1-2) заміщення об'єктів, персонажів, героїв; сприймає 1-2 види наочних моделей (переважно предметних та предметно-схематичних); не розуміє головну ідею зображеного; не послідовно відтворює основний зміст твору, при цьому потребує значної допомоги з боку вихователя; не може виокремити деталі на наочній моделі.

Низький: дитина не обізнана із з варіантами заміщення об'єктів, персонажів, героїв; зазнає труднощі при сприйманні усіх видів наочних моделей, навіть, за допомогою додаткових запитань педагога; не розуміє і не відтворює основний зміст тексту, не може назвати зображені на наочній схемі предмети; не може дібрати назву до зображеного і визначити настрій персонажів.

ДОДАТОК Б
КОНСПЕКТ ЗАНЯТТЯ ДЛЯ СЕРЕДНЬОЇ ГРУПИ З
ВИКОРИСТАННЯМ МЕТОДУ НАОЧНОГО МОДЕЛЮВАННЯ НА
ТЕМУ «КАЗКА ТЕРЕМОК»

Завдання:

Навчальні:

- називати відмітні ознаки диких тварин (вовк, заєць), використовуючи мнемотехнічну таблицю;
- активізувати в мові слова і вирази, що дозволяють почати і закінчити казку;
- тренувати дітей у вмінні розповідати зміст казки з використанням наочності;
- закріплювати вміння складати казку зв'язно, в логічній послідовності.

Розвивальні:

- продовжувати розвивати психічні процеси: пам'ять, увагу, наочно – дійове мислення;
- вміння співвідносити звукові символи з образами.

Виховні:

- виховувати добре ставлення до тварин;
- привчати дітей до виконання елементарних правил культури поведінки.

Наочний матеріал:

- мнемотаблиці (до казки «Теремок», «Вовк», «Заєць»);
- на кожному дитині аркуш паперу; олівці; картки з умовно-схематичним зображенням тварин.

ХІД ЗАНЯТТЯ

Психогімнастика "Чарівний ліс".

Діти сидять півколом на стільчиках або на диванчиках. Вихователь в центрі, перед ними. Поруч стоїть маленький столик і мольберт з магнітною дошкою.

Вихователь доповідає дітям, що зараз вони відправляються до незвичайного лісу, але спочатку потрібно влаштуватися як найзручніше, прижмурити очі...

Вихователь: - Темно...Тихо...Прислухайтесь до самих себе, до свого серця. Відчуйте, яке тепло там усередині. Наче маленьке сонечко зігрівас, дарує відчуття радості й спокою.

За допомогою чарівниці-уяви кожен перетвориться на маленьку лісову тваринку і порине у незвичайний ліс.

Отже, починається наша фантастична мандрівка до чарівного лісу. (Лунає музика "Звуки лісу")

Яке чисте, тепле, прозоре повітря. Озирніться навколо, багато дерев, кущів, пташок.

Вихователь: - Діти, хто прийшов до нас у гості?

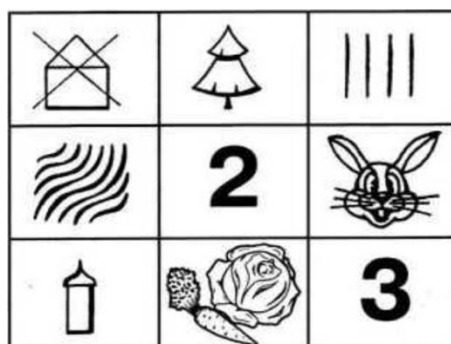
Діти: - Зайчик і вовк .

Вихователь: - Дітки , а скажіть будь - ласка, заєць і вовк це дикі чи домашні тварини?

Діти: - Це дикі тварини , тому що вони живуть в лісі

Вихователь: - Правильно, молодці !

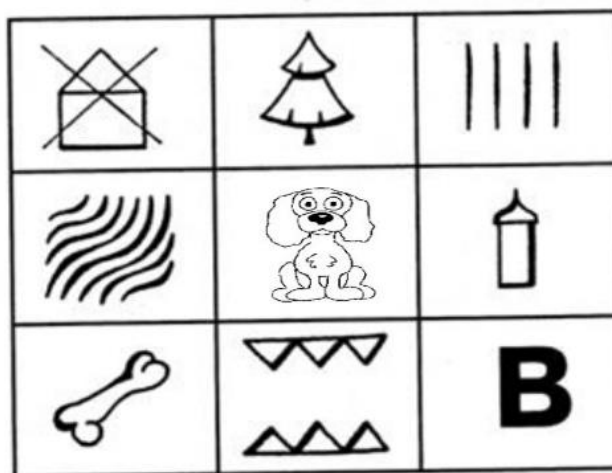
А давайте ми з вами розповімо про зайчика ,який він?

Малюнок 1 "Мнемотаблиця Заєць"

Заєць - це не домашня тварина, а дика. Він живе в лісі. У нього чотири лапи. Тіло вкрите взимку білою шерстю, а влітку - сірою. На голові два довгих вуха. У зайця маленький хвостик. Мама - зайчиха своїх дитинчат вигодовує молочком. Коли виросте, заєць їсть моркву, траву, капусту.

Вихователь: - Молодці, зайчик живе в лісі, любить їсти моркву і капусту. А хто спробує розповісти про вовка, який він? Іди ... розкажи про вовка.

Малюнок 2 "Мнемотаблиця Вовк"

Вовк живе в лісі. Він дика тварина. У нього чотири лапи. Тіло вкрите густою сірою шерстю, ззовні вовк схожий на собаку. Своїх дитинчат вовчиця вигодовує молочком. Вовк хижак, у нього гострі зуби.

Лунає музика, і з'являються герої картонного театру (мишка, жабка, лисичка і ведмідь). Вітаються з дітьми.

Вихователь: - Ой, скільки до нас з вами сьогодні гостей прийшло!? Багато! ..

Діти, а давайте згадаємо де живе мишка?

Діти: - У нірці!

Вихователь: - А жабка?

Діти - На болоті.

Вихователь: - Зайчик живе ...

Діти – Під кущем .

Вихователь: - А лисиця де живе ?

Діти - У норі .

Вихователь: - Як називається будинок вовка?

Діти . ...

Вихователь: - Вовк живе в логові. Його будинок називається нора .

А як називається будинок ведмедя ?

Діти - Берлога .

Вихователь: - Правильно, ведмідь живе в берлозі. Ось які ви молодці, все правильно розповіли. А хто скаже як називається казка, в якій всі ці звірі жили дружно в одному будиночку ?

Діти - «Теремок»

Вихователь: - Дітки, а з яких слів зазвичай починаються казки?

Діти - Жили-були , одного разу ...

Вихователь: - А закінчуються казки якими словами ?

Діти - Ось і казці кінець , а хто слухав молодець , стали вони жити - поживати та добра наживати ...

Вихователь: - А з яких слів починається казка «Теремок?»

Діти - Стояв в полі теремок....

Вихователь: - А давайте згадаємо, які у казці у кожного звіра прізвиська були:

Мишка ... (норушка),

Жаба ... (квакушка),

Зайчик ... (побігайчик),

Лисичка ... (сестричка),

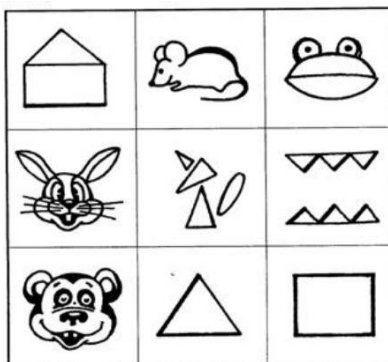
Вовчок ... (сірий бочок),

Ведмідь ... (клишоногий).

Вихователь: - А тепер давайте з вами пограємо в гру, яка називається «Дзеркало», я буду вам показувати рухи, а ви повинні відгадати яку тварину я зобразила, і повторити рухи за мною.

Після гри діти сідають на свої місця.

Вихователь: - Діти, а тепер давайте разом згадаємо і розповімо казку «Теремок».

Малюнок 3 " Мнемотаблиця казка Теремок"

Стояв у полі теремок. Повз нього бігла мишка - норушка, стала вона в теремку жити. Потім прибігла в теремок жабка - квакушка, за нею зайчик - побігайчик. Потім прибігла лисичка - сестричка, вовчок - сіренький бочок, а потім прийшов ведмідь. Теремок не витримав і розвалився. Тут і казці кінець, а хто слухав - молодець.

Вихователь: - Дітки, а тепер давайте пограємо в цю казку. Зробимо свої теремки. Ось на листку у вас є будиночок. Намалюємо двері, щоб звірі могли зайти. Хто прийшов першим?

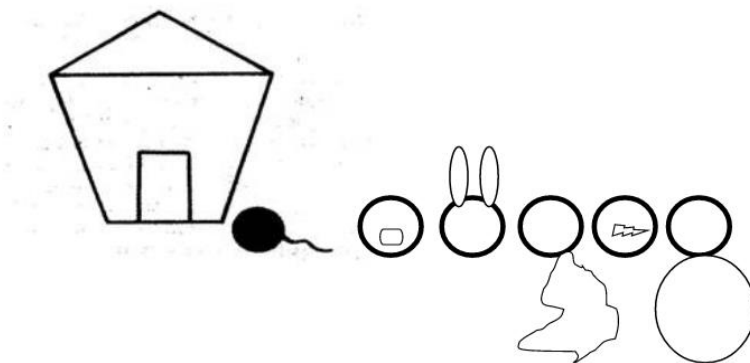
Діти - Мишка.

Вихователь: - Мишка яка? Хвостата, тому що у неї довгий хвостик. Жабка голосно квакає, у неї великий рот, як ніби вона весь час посміхається.

То, вона яка?

Діти - Весела.

Педагог показує, як позначити на малюнках кожного з персонажів:

Малюнок 4 " Схематичне зображення персонажів казки Теремок"

Якщо діти не втомилися, і у них зберігся інтерес, їм пропонується пограти в казку за допомогою персонажів настільного театру. Діти розігрують діалоги. Заняття плавно переходить у творчу гру.

ДОДАТОК В ЗРАЗКИ СХЕМ

Схема опису тварин

За допомогою цієї схеми діти можуть описати тварину за показниками:

- її назва;
- де вона живе;
- будова тіла;
- якого вона кольору;
- дика чи свійська цетварина;
- розмір та форма тіла;
- чим покрите тіло тварини;
- чим тварина харчується;
- яку користь тварина приносить.

Схема опису іграшок

За допомогою цієї схеми діти можуть описати іграшку за такими показниками:

- назва іграшки;
- її колір;
- форма (на яку геометричну фігуру схожа);
- розмір;
- матеріал з якого виготовлена іграшка;
- будова (з яких частин складається іграшка);
- яка іграшка на дотик (тверда, м'яка);
- спосіб використання іграшки.

Схема опису пори року

За допомогою цієї схеми діти можуть описати особливості пори року:

- яка погода буває восени;
- які кольори притаманні восени;
- які фрукти та овочі ростуть восени;
- який одяг потрібно носити восени.

Додаток Г
КОДЕКС АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ
ЗДОБУВАЧА ВИЩОЇ ОСВІТИ ХЕРСОНСЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Я, **Овсянікова Катерина Валеріївна**, учасник(ця) освітнього процесу Херсонського державного університету, **УСВІДОМЛЮЮ**, що академічна доброчесність – це фундаментальна етична цінність усієї академічної спільноти світу.

ЗАЯВЛЯЮ, що у своїй освітній і науковій діяльності **ЗОБОВ'ЯЗУЮСЯ**:

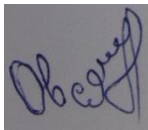
– дотримуватися:

- вимог законодавства України та внутрішніх нормативних документів університету, зокрема Статуту Університету;
- принципів та правил академічної доброчесності;
- нульової толерантності до академічного плагіату;
- моральних норм та правил етичної поведінки;
- толерантного ставлення до інших;
- дотримуватися високого рівня культури спілкування;
  - надавати згоду на:
    - безпосередню перевірку курсових, кваліфікаційних робіт тощо на ознаки наявності академічного плагіату за допомогою спеціалізованих програмних продуктів;
    - оброблення, збереження й розміщення кваліфікаційних робіт у відкритому доступі в інституційному репозитарії;
    - використання робіт для перевірки на ознаки наявності академічного плагіату в інших роботах виключно з метою виявлення можливих ознак академічного плагіату;
      - самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного й підсумкового контролю результатів навчання;
      - надавати достовірну інформацію щодо результатів власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використаних методик досліджень та джерел інформації;
      - не використовувати результати досліджень інших авторів без використання покликань на їхню роботу;
      - своєю діяльністю сприяти збереженню та примноженню традицій університету, формуванню його позитивного іміджу;
      - не чинити правопорушень і не сприяти їхньому скоєнню іншими особами;
      - підтримувати атмосферу довіри, взаємної відповідальності та співпраці в освітньому середовищі;
      - поважати честь, гідність та особисту недоторканність особи, незважаючи на її стать, вік, матеріальний стан, соціальне становище, расову належність, релігійні й політичні переконання;
      - не дискримінувати людей на підставі академічного статусу, а також за національною, расовою, статевою чи іншою належністю;
      - відповідально ставитися до своїх обов'язків, вчасно та сумлінно виконувати необхідні навчальні та науково-дослідницькі завдання;
      - запобігати виникненню у своїй діяльності конфлікту інтересів, зокрема не використовувати службових і родинних зв'язків з метою отримання нечесної переваги в навчальній, науковій і трудовій діяльності;
      - не брати участі в будь-якій діяльності, пов'язаній із обманом, нечесністю, списуванням, фабрикацією;
      - не підроблювати документи;

- не поширювати неправдиву та компрометуючу інформацію про інших здобувачів вищої освіти, викладачів і співробітників;
- не отримувати і не пропонувати винагород за несправедливе отримання будь-яких переваг або здійснення впливу на зміну отриманої академічної оцінки;
  - не залякувати й не проявляти агресії та насильства проти інших, сексуальні домагання;
  - не завдавати шкоди матеріальним цінностям, матеріально-технічній базі університету та особистій власності інших студентів та/або працівників;
  - не використовувати без дозволу ректорату (деканату) символіки університету в заходах, не пов'язаних з діяльністю університету;
  - не здійснювати і не заохочувати будь-яких спроб, спрямованих на те, щоб за допомогою нечесних і негідних методів досягати власних корисних цілей;
  - не завдавати загрози власному здоров'ю або безпеці іншим студентам та/або працівникам.

УСВІДОМЛЮЮ, що відповідно до чинного законодавства у разі недотримання Кодексу академічної доброчесності буду нести академічну та/або інші види відповідальності й до мене можуть бути застосовані заходи дисциплінарного характеру за порушення принципів академічної доброчесності.

30.03.2021
(дата)

_____
(підпис)

Катерина ОВСЯНKOBA
(ім'я, прізвище)